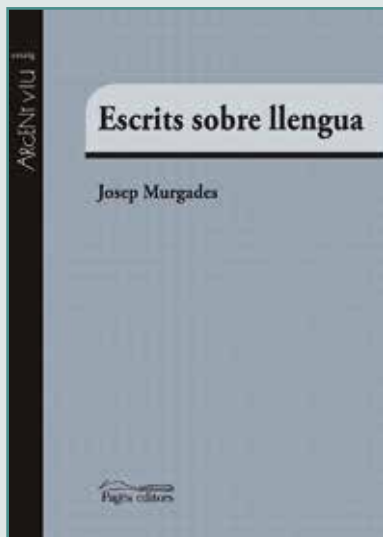

Una contribució necessària

Ramon Torrents

JOSEP MURGADES

Escrits sobre llengua

Pagès Editors,
Col·lecció «Argent viu»,
Lleida 2016

Es *Escrits sobre llengua*, de Josep Murgades, són una contribució necessària, útil i meritòria a l'estudi sobre la realitat lingüística del domini del català. Murgades hi aplega una part molt substancial dels treballs, articles, reflexions i conferències que ha anat produint al llarg de més de trenta anys, del 1984 al 2016. Són uns estudis necessaris perquè no és fàcil de trobar una visió persistent, actual, raonada i crítica sobre l'estat i l'evolució de la llengua; són útils com a eina de treball quan allò que interessa és una reflexió coherent i completa sobre nació i llengua, i és meritòria la iniciativa editorial de facilitar-nos l'esforç constant d'una autoritat reconeguda.

L'autor confessa en el text preliminar que cap dels textos inclosos en la tria no és inèdit: tots són fruit de la seva participació en col·loquis i conferències o reproducció d'articles difosos per revistes i publicacions diverses. Amb això aquestes pàgines proporcionen el valor de la comoditat, que fàcilment pot passar desapercebut. Efectivament, en un sol volum trobem estudis que, tot i ser obra d'una veu més que autoritzada, costaria de localitzar sense un esforç suplementari i no serien gaire més que material de biblioteca. Murgades indica igualment que gairebé la meitat d'aquests treballs havien estat reproduïts en el volum *Llengua i discriminació* (Curial, 1996), que el 1995 va merèixer el premi Carles Rahola d'Assaig.

Són quaranta treballs que no responen en cap moment a una elucubració teòrica separada de la realitat: cada capítol tracta una qüestió específica, però sempre orientada a uns destinataris exactes —especialistes, mestres, públic general... En el fons, hi batega la inquietud justificada per la llengua i pel sentit d'identitat que n'és l'arrel i el fonament implícit. La idea de submissió —submissió mental i, doncs, submissió i substitució lingüística— resulta prou subratllada amb la transcripció d'un fragment del dietari *En aquesta part del món*, de Guillem Simó (El Gall Editor, 2005, reeditat per A contravent, 2016), que precedeix l'estudi «Dinàmiques de la interposició en el pas del particular a l'universal (i viceversa)» —vint pàgines corresponents a la intervenció de Murgades en la 20a edició del Deutscher Katalanistenstag (Universitat de Tubinga, 2006).

En els anys més receptius de la meua vida, la cultura espanyola m'ha furat, m'ha ocultat la meua pròpia cultura. Ha estat la ullera artificial que m'ha deformat la visió de la resta del món, la madrastra que abans d'acollir-me m'ha obligat a odiar-me a mi mateix. La cultura espanyola no ha estat per a mi res civilitzador, sinó anihilador i depriment.

En una bona mesura, aquest recull entronca amb l'estudi *Una nació sense Estat, un poble sense llengua*, més conegut per «Manifest dels Marges», que el 1979 —fa, doncs, prop de quaranta anys—, amb el mateix Murgades, signaren Joan A. Argenter, Jordi Castellanos, Manuel Jorba, Joaquim Molas, Josep M. Nadal i Enric Sullà. Les referències al «manifest» són abundants, per bé que el fons de la reflexió que anima aquesta obra no s'exhaureix amb les constatacions, previsions i conjectures formulades el 1979: la realitat

sociolingüística ha canviat i, per tant, ha convidat i forçat l'autor a examinar altres aspectes i fets de la llengua i la societat actuals, com ara els mitjans de comunicació, l'ensenyament, la literatura, la política i l'autoritat lingüístiques i tota mena de manifestacions socials que li permeten afirmar que el «manifest» no ha perdut gens de la força que tothom va coincidir a reconèixer-hi.

La reflexió parteix sempre de constatacions presidides per l'exactitud, com ara aquesta, que reproduïm com a mostra entre tantes altres que ho mereixerien:

El combinat dialèctic al llarg del temps d'alienació i de persecució lingüístiques s'ha traduït, amb els alts i baixos de rigor, en una pèrdua de funcions i de franges de la realitat social per a la llengua catalana, les quals, en un procés més o menys progressiu, de manera adés «natural» —tot i que les masses immigrants hispanòfones tampoc no és pas que en siguin directament responsables, del transcurs bèstia de la història—, de manera adés «artificial» —mitjançant la repressió frontal exercida en aquest sentit per l'Estat espanyol amb el suport d'oligarquies feudals indígenes i d'oligarquies mesocràtiques col·laboracionistes—, han anat essent ocupades per la llengua colonitzadora. Fins al punt, posem per cas, que avui dia, com s'ha repetit sovint, resulti del tot possible i àdhuc molt més pràctic moure's arreu de la societat catalana servint-se només de l'espanyol que no pas del català, ni que sigui eventualment; aquest s'hi ha acabat tornant del tot prescindible, constituint només a tot estirar ara així com una nota de color (pp. 50-51).

Centren les quatre-centes pàgines dels *Escrits sobre llengua* l'observació i la reflexió sobre discriminació i colonització, normalització del català i nativització de l'espanyol en la societat, substitució, glotofàgia i glossofília en el discurs lingüístic espanyol, autoodi, integració, llengua

i literatura en el context nacional, autoritat i codificació lingüístiques, situació real en la llengua actual, o situació i viabilitat de la llengua en una hipotètica Catalunya independent...

Les seccions en què s'estructura l'obra són de títol potser no sempre explícit, tot i que hi resulta quan se n'ha començat la lectura. S'intitulen «A l'ombra del “Manifest d'*Els Marges*”», «Fent l'escandall de la llengua», «Llengua, llei i autoritat», «La convenció ortogràfica», «D'una llengua i una literatura», «Lletres de batalla» i «Arenques».

Els apartats III i IV, dedicats a llengua i autoritat i a les convencions formals (amb treballs que van des del 1984 fins al 2016), per exemple, tenen la virtut de l'oportunitat, vist que van aparèixer poc abans que l'Institut d'Estudis Catalans aprovés la revisió de certes convencions fins ara vigents, i en vigílies de la publicació de la *Gramàtica de la llengua catalana*, que ha substituït la de Pompeu Fabra, oficial fins ara.

Amb els *Escrits sobre llengua* Murgades ofereix el fruit d'un pensament lúcid, atent als detalls i que no plany observacions, documentat i sempre basat en realitats definidores. Resultaria excessiu esmentar la nòmina d'autors citats, però els noms de Pompeu Fabra, Lluís Vicent Aracil, Joan Solà, Joan Fuster o Joan Sales basten per a donar una petita idea d'alguns dels que sovintegen en aquestes pàgines.

Probablement aquests *Escrits* no tindran la fortuna de la projecció i la força que, per la novetat en aquell moment, la societat i els mitjans van reconèixer en el «manifest» —fer-los conèixer, escampar-ne el pensament, això correspon precisament als lectors—, però sens dubte reclamen l'atenció tant dels especialistes com dels responsables de l'Administració, educadors i públic preocupat per la llengua. A diferència de la *Gramàtica* que l'autoritat lingüística acaba de presentar, aquesta obra descriu, però és sempre implacable i no persegueix l'objectiu de satisfer o relativitzar amb els conceptes «adequat / inadequat». Retrata i reflexiona. ■